

НЕЗАВИСИМА МАКЕДОНИЯ

В-къ „НЕЗАВИСИМА МАКЕДОНИЯ“

ИЗЛИЗА СЕДМИЧНО

Адресъ: „НЕЗАВИСИМА МАКЕДОНИЯ“ — София
ул. „Стефанъ Караджа“ 7. Телефонъ 1719

Организъм на македонската симпатизация

АБОНАМЕНТЪ:

Годишно за България 120 полугодишно — 60 лв
За Америка 2 д. за останалитѣ държави 200 лева

За обявления се плаща по 2 л. на кв. см.

Марш на Македонските революционери

Изгрѣй, зора на свободата —
Зора на вѣчната борба,
Изгрѣй въ душитѣ и сѣрцата
На всички роби по свѣта.

Юнаци смѣли пакъ развиха
Окървавени знамена,
Комити нови забродиха
Изъ Македонската земя.

Ечатъ гори, поля, балкани
Отъ бойни пѣсни и ура,
Сноватъ борцитѣ великани
Навредъ, готови за борба.

Насъ нищо вѣчъ не ще уплаши,
И тѣй живѣмъ день за день...
Свещени сж горитѣ наши,
Изъ тѣхъ свободни ще измремъ,

Тирани, чудо ще направимъ...
Ний чуждо иго не търпимъ —
Съ юнашка крѣвъ ще ви удавимъ,
И пакъ свобода ще добимъ!... Орфей

Прѣлюдията на възстанието въ Битоля

Въ началото на втората половина на мѣсецъ априль 1903 г. биде вдигната отоманската банка въ Солунъ, на която капиталитѣ бѣха европейски. Това събитие създаде известна морална солидарностъ между европейската дипломация и турското правителство. Последното взима обширни мѣрки да удуши готвящото се възстание: училищата въ Солунскиятъ вилаетъ бидоха затворени, учителитѣ интернирани въ роднитѣ мѣста, но отъ провинцията минаваха прѣзъ Солунъ и тука спирани и затваряни. На 22 априль Битолския валия повика и мене като директоръ на мъжката гимназия въ града. При влизано въ кабинета му азъ намѣрихъ при него само покойния нашъ владика Григори. Още по навжсения погледъ на валията азъ разбръхъ, че не за добро бѣхъ повиканъ при него.

— Знаешъ ли какво се случи въ Солунъ?

— Слушамъ едно и друго, но въ що се състои работата, не ми е известно.

— Я да обяснишъ ти, съ какво право вие възставате противъ правителството и вършите такива работи?

— Далечъ е отъ насъ подобна мисль да възставаме противъ правителството, при това, и Св. Екзархия постоянно ни дава инструкции, да не се занимаваме съ онова, което е въ разрѣзъ съ прѣжитѣ наши задачи.

— Тѣзи адвокатчини нѣма да ти помогнатъ; не сте се занимавали съ разрушителни работи! А знаешъ ли ти, кждѣ се намѣриха ваши ученици съ бомби въ ржка?

— Не зная.

Не знаешъ ли? Тукъ лесно се влиза, но отъ тукъ мъчно се излиза. И

ти нѣма да излѣзешъ, докато не обяснишъ, кой прати тѣзи ученици да разрушаватъ моста при Кара-батакъ.

Отговорътъ на тоя въпросъ бѣше най-труденъ за мене. Мѣсто подъ название Кара батакъ ми бѣше неизвестно; отъ друга страна валията съ такава сериозностъ ми съобщи печалния фактъ за хванати наши ученици, щото азъ, като взехъ прѣдъ видъ, че наистина имаше такива, които се занимаваха съ комитетски работи, повѣрвахъ, че тоя пжтъ поне валията не лъже; затова и азъ му отговорихъ слѣдното:

— Пуснете ме, да узная, що има въ гимназията, подирѣ ще дойда да ви докладвамъ.

Моята интимна мисль бѣше „Пуснете ме да ида въ гимназията, и да се потруда да укриемъ всѣкакви слѣди отъ вашето разкритие, послѣ пакъ ме повикайте“.

Валията разбра всецѣло тази моя мисль; затова и ми се развика повторно:

— Ти адвокатчинитѣ имашъ готови въ джоба, пакъ почна да ме гощавашъ съ тѣхъ.

Разговора ставаше на френски, та прѣдварително трѣбваше да обмислямъ думитѣ. Но азъ почнахъ да се нося съ мисльта, че като шефъ на заведението, чийто ученици се намѣрили съ бомби въ ржка, ще трѣбва да си тегля послѣдствията. Оставаше само малко по-достойно да се посрѣщне незавидната участъ. Азъ приготвихъ на валията слѣдния отговоръ:

— Ваше Прѣвзходителство казвате, че лесно при васъ се влиза но мъчно се излиза; ако моитѣ отговори не ви задоволяватъ, кажете ми, какъвъ отговоръ ви е приятенъ, него да ви дамъ, за да ви улесня задачата.

Но докато азъ скроя отговора валията, като истинска ориенталска натура, която крѣщеше, безъ да има защо, измѣни тона, толкова повече, че и владиката, който мълчеше прѣзъ врѣме на разправията, продума и каза, че разрушението на банката въ Солунъ е дѣло на анархисти, а не на учители.

Валията хвърли една цигара на владиката, доказателство, че бѣше почналъ да му минава гнѣва; слѣдъ това пакъ се обърна къмъ мене:

Зная, че Екзархията ви дава инструкции да си гледате само работата; една такава телеграма четохме и съ Негово Високопрѣосвещенство. Сега ще те пусна да си идешъ, но щомъ забѣлжишъ нѣщо да бързашъ да ми съобщишъ, за да се удостоишъ съ награда. Прѣдварително ще идешъ при муарифа.

Отиването при муарифа ето за какво било: да дамъ писмена гаранция, че нѣма да стане нѣщо, въ което да е замѣсена и гимназията. Азъ на минутата дадохъ такава гаранция за до края на учебната година, въ която казвахъ, че въ случай на нѣщо нежелателно, готовъ съмъ да тегля послѣдствията и да получа слѣдующето се на казание.

Като отидохъ въ гимназията, свикахъ учители и ученици и имъ съобщихъ за разговора съ валията. Указа се, че хванатитѣ ученици съ бомби сж били измислицана валията, който въ своя страхъ отъ комититѣ бѣше почналъ да ги съглежда на всѣкждѣ. Единъ пжтъ сжщия валия, като изгърмѣло силно небето, помислилъ, че настава Битолско издание на Солунската афера, та скокналъ изплашенъ посрѣдъ засѣданието.

Турцитѣ и другъ пжтъ даваха да се разбере, че по тѣхно мнѣние главното огнище за бунтъ въ града бѣше гимназията. Така, тѣ въ началото на учебната 1902—1903 г. ме бѣха повикали да обясня, защо не се отваря гимназията, когато другитѣ училища сж

вече отворени, съ изключение на ония въ Костурско (намекъ за възстанието на покойния Янковъ прѣзъ есенята 1902 год.)

Азъ ги успокоихъ, като имъ казахъ, че всички училища, които зависятъ отъ Екзархията още не сж отворени, а онѣзи които зависятъ отъ общинитѣ, сж вече отворени, но че е прѣдстояще отварянето и на първитѣ.

Муарифътъ остана доволенъ отъ моитѣ обяснения поради надежда, че ще се локализира възстанието въ Костурско. Сега като прѣдстоеше друго възстание, по-страшно, пакъ поискаха да се усигурятъ отъ страна на гимназията; азъ имъ гарантирахъ спокойствие, но тѣ още слѣдъ единъ денъ фактически затвориха гимназията.

На другия денъ — Гергьовъ — денъ, около 4 часа подиръ обѣдъ настана паника въ града. Нѣколко дена прѣдти тая дата, като бѣхъ въ австрийското консулство, консултътъ Кралъ, съ кгото поддържахъ хубави врѣзки, ме запита полушеговито, полусериозно: истина ли българитѣ готвятъ бомбени атентати на Гергьовъ-денъ, които да обхващатъ и консулствата? Азъ опровергахъ това категорично, но изказахъ отъ своя страна опасение, че не сме гарантирани отъ нѣкоя турска вярварщина, та ще трѣбва да удвоятъ консулитѣ своята бдителностъ. Изглежда, че моето опровержение за бомбенитѣ атентати много мѣсто не ще да бѣше хванало, било като направено отъ българинъ, било поради прѣсния фактъ съ банката и парахода въ Солунъ.

Настаналата паника произлѣзе поради обявеното военно положение въ града. Сжщеврѣменно въ разнитѣ квартали се избиха нѣколко десетки християни, главно българи. Нѣколко ученици отъ гимназията били подгонени отъ евреи и единъ отъ тѣхъ е билъ раненъ отъ послѣднитѣ. На другия денъ ученицитѣ, като дохождали въ гимназията, сж били викани въ близкия

полицейски участъкъ и тукъ подложени на побой, за да кажатъ, кждѣ сж комититѣ. Всѣкакво движение биде спрѣно, а съ това гимназията фактически биде затворена. Гергьовденскитѣ варварщини отъ турска страна потвърдиха мнѣнието, че изобщо по-близо е до истината човѣкъ, ако приема за върна българската версия, а не турската. Фактитѣ накараха консулитѣ да взематъ страната на българитѣ. Английския консулъ имаше единъ фактъ повече за това: голѣмъ любителъ на пойни птици, той пратилъ одного да му улови такива вънъ отъ града още заранъ на Гергьовъ-денъ; обаче пратения билъ убитъ тамъ отъ турцитѣ. Това бѣше хубаво доказателство, че избиването е било организирано отъ турска страна, а не се дължеше на българско прѣдизвикателство, както го бѣха прѣставили турцитѣ.

Първитѣ три дена слѣдъ Гергьовъ-денъ движението по улицитѣ бѣше почти спрѣло, но отъ четвъртия то почна пакъ да се възстановява. Азъ рапортирахъ въ Екзархията за всичко, що се отнасяше до гимназията, и изказахъ мнѣние, да се прѣкратятъ и формално занятията, освѣнъ съ абитуриентитѣ, които да почнатъ матура по-скоро. Екзархията удовлетвори всички искания на тоя рапортъ а докато пристигне отговора, занятията се караха криво-лѣво. Нѣкой и другъ денъ прѣди Св. Кирилъ и Методи падна геройски въ с. Могила и учителътъ по пѣние въ гимназията, П. Цвѣтковъ, родомъ отъ Плѣвень, който вихрено се бѣше спусналъ въ борбата за Македония. Една тжжна новосъставена пѣсенъ за него, която пѣха ученицитѣ прѣзъ междучасията, бѣше единствената мелодия, която се чуваше въ гимназията.

Слѣдъ като абитуриентитѣ издържаха матура, годината се приключи безъ актъ. Турцитѣ взеха поводъ отъ това, за да ме викатъ пакъ на обяснение. Тѣ намираха нечудо беззаконие

приключването на годината безъ да бжде поканенъ валията на „голѣмия изпитъ“ (подразбира се актътъ), както го изискваше традицията. Азъ схващахъ че всичко това бѣше, задѣго турцитѣ изгубиха морално двубоя съ българитѣ, та сега гледаха да се оправдаватъ. Дѣйствително, ареститѣ на български първенци макаръ и незаемени въ комитетското движение, а само съ намѣрение да се скжсятъ нишкитѣ на възстанието, прѣтърпѣха фиаско: по натискъ на посланицитѣ първенцитѣ бѣха пуснати. Въ тоя двубой гимназията си има своя дѣлъ. Азъ бѣхъ ходилъ съ прѣподавателя съ турски, Е. Лячевъ и при полицията, и при муарифа за да осигура прѣподаванията, поискахъ войници да стоятъ прѣдъ вратата на гимназията. Муарифътъ обѣща, но отпослѣ ми прати съобщение, че нѣма нужда отъ извънредна охрана на гимназията, доказателство, че тогава за турцитѣ е било безразлично, дали тя функционира или не. Но отпослѣ намѣрили, че между дѣлата, които ги компроментиратъ, гимназията не държи послѣдно мѣсто.

Тоя пжтъ лесно стана компромисъ по между ни за смѣтка на евреитѣ. Азъ заявихъ; че поради нараняването на единъ ученикъ и подгоняването на други, все отъ евреитѣ, изгубиха и останалитѣ; ето защо, не можа да стане „голѣмия изпитъ“ и да бжде поканенъ валията. Полициитѣ поискаха да знаятъ що наказание ще прѣтърпятъ ония, които своеволно избѣгаха; азъ отговорихъ, че ще бждатъ принудени да повторятъ класа, ако не издържатъ изпитъ по цѣлия материалъ. Турцитѣ, доволни, че евреитѣ били причина, а не другъ, за прѣждеврѣменното затваряне на гимназията, както и отъ прѣдвидения изпитъ за избѣгалиѣ ме освободиха отъ по-нататѣшни обяснения.

Това бѣше прелюдията на възстанието въ Битоля.